

คอลัมน์ “จากท่าพระจันทร์ถึงสนามหลวง”

ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันพฤหัสบดีที่ 24 เมษายน 2546

Super University

รังสรรค์ ธาระพรพันธุ์

มหาวิทยาลัยในสหราชอาณาจักรกำลังเดินอยู่บนเส้นทาง เพื่อเปลี่ยนโฉมเป็น Super University ซึ่งแปลว่า อภิมหาวิทยาลัย

ตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเป็นหน่วยผลิตที่ทำหน้าที่ผลิตบริการอุดมศึกษา ในฐานะหน่วยผลิต มหาวิทยาลัยมีทางเลือกที่จะเติบโตได้อย่างน้อย 2 แนวทางหลัก แนวทางแรกได้แก่ การเติบโตจากภายใน (Internal Growth) ด้วยการพัฒนาศาสนสถานและขยายสาขาวิชาที่มีการเรียนการสอนและการวิจัย แนวทางที่สองได้แก่ การเติบโตจากภายนอก (External Growth) ด้วยการควบรวมและครอบงำสถาบันอุดมศึกษาอื่น (Merger and Acquisition)

มหาวิทยาลัยเกือบทั้งหมดในโลกยึดยุทธศาสตร์การเติบโตจากภายในเป็นด้านหลัก การควบรวมและการครอบงำกิจการของสถาบันอุดมศึกษาอื่นเป็นปรากฏการณ์ที่มีโอกาสพบน้อยมาก London School of Economics and Politics นับเป็นตัวอย่างของสถาบันอุดมศึกษาที่ยึดยุทธศาสตร์การเติบโตจากภายใน เพราะก่อเกิดด้วยการจัดการเรียนการสอนไม่ถึง 10 สาขาวิชา แต่แล้วก็เติบโตจนมีการเรียนการสอนและการวิจัยนับร้อยสาขาวิชา

นับตั้งแต่ยุครัฐบาลนางมาร์กาเร็ต แธตเชอร์ ปี 2522 เป็นต้นมา สหราชอาณาจักรเริ่มละทิ้งแนวทางรัฐสวัสดิการ (Welfare State) และหันไปเดินตามแนวทางฉันทมติแห่งวอชิงตัน (Washington Consensus) รัฐบาลต้องการลดทอนภาระทางการคลังในการจัดสรรสวัสดิการสังคมด้านต่างๆ รวมทั้งการจัดสรรบริการการศึกษา แม้พรรคแรงงาน (Labour Party) จะสามารถยึดกุมอำนาจรัฐได้ในเวลาต่อมา แต่รัฐบาลนายโทนี่ แบลร์ ปรับนโยบายอุดมศึกษาแตกต่างไปจากนโยบายของรัฐบาลพรรคอนุรักษนิยมไม่มากนัก

การตัดทอนงบประมาณด้านอุดมศึกษามีผลต่อคุณภาพของบริการอุดมศึกษาอย่างสำคัญ อาจารย์มหาวิทยาลัยจำนวนไม่น้อยย้ายถิ่นฐานไปทำงานต่างประเทศ มหาวิทยาลัยต่างๆ ต้องดิ้นรนหารายได้เพิ่มเติม ทั้งการแย่งชิงนักศึกษาที่เป็นลูกค้าและการแย่งชิงเงินอุดหนุนการวิจัย มหาวิทยาลัยหลายแห่งต้องการรับนักศึกษาต่างชาติมากกว่านักศึกษาอังกฤษ เพราะ

การรับนักศึกษาต่างชาติสามารถเก็บค่าเล่าเรียนในอัตราสูงพอเพียงแก่ต้นทุนการผลิตได้ แต่การรับนักศึกษาอังกฤษจะได้รับงบประมาณรายจ่ายต่อหัวจากรัฐบาล ซึ่งต่ำกว่าต้นทุนการผลิต ถัวเฉลี่ยมาก

นโยบายการรัดเข็มขัดงบประมาณด้านอุดมศึกษา ทำให้มหาวิทยาลัยหลายต่อหลายแห่งขับเคลื่อนสู่การเป็นอภิมหาวิทยาลัย โดยหวังว่าจะเป็นหนทางแห่งการอยู่รอด และแล้วอภิมหาวิทยาลัยแห่งแรกในสหราชอาณาจักร ก็ปรากฏเป็นรูปเป็นร่างในเดือนมีนาคม 2546 เมื่อ Manchester University ตกลงควบรวมกับ UMIST

Manchester University เมื่อแรกก่อตั้งในปี 2394 มีชื่อว่า Owens College ตั้งตามชื่อนายจอห์น โอเวนส์ (John Owens) พ่อค้าสิ่งทอ ซึ่งบริจาคเงินจำนวน 96,942 ปอนด์ สเตอริง เพื่อการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษา ต่อมาในปี 2423 มีการตรากฎหมายเพื่อรวมวิทยาลัยต่างๆ ในเมืองลีดส์ ลิวอร์พูล และแมนเชสเตอร์เข้าเป็นสถาบันเดียวกัน โดยตั้งชื่อว่า Victoria University ครั้นในปี 2446 สถาบันอุดมศึกษาในเมืองลีดส์และลิวอร์พูลแยกเป็นอิสระ โดยจัดตั้งเป็น University of Leeds และ University of Liverpool ส่วนสถาบันอุดมศึกษาในเมืองแมนเชสเตอร์กลายเป็น Victoria University of Manchester

UMIST ย่อจาก University of Manchester Institute of Science and Technology เมื่อแรกก่อตั้งในปี 2367 มีชื่อว่า Manchester Mechanics Institute ทำหน้าที่ผลิตช่างกล ต่อมาในปี 2446 รวมเป็นส่วนหนึ่งของ Manchester University จบจันปี 2536 จึงแยกตัวเป็นอิสระ

มหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์พยายามอ้างความสมดุลงระหว่างสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ด้านหนึ่ง กับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอีกด้านหนึ่ง ในขณะที่ UMIST เน้นด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยที่ UMIST มีรากเหง้าทางประวัติศาสตร์ในการผลิตช่างฝีมือเพื่อขับเคลื่อนกระบวนการปฏิวัติอุตสาหกรรมในประเทศอังกฤษ

การควบรวม Manchester University กับ UMIST เข้าด้วยกันเพื่อเป็นอภิมหาวิทยาลัยหวังประโยชน์ที่สำคัญอย่างน้อย 3 ประการ กล่าวคือ

ประการแรก การควบรวมสถาบันอุดมศึกษาทั้งสองอาจมีการประหยัดจากขนาด (Economies of Scale) และการประหยัดจากข่ายงาน (Economics of Scope) ซึ่งช่วยลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

ประการที่สอง การควบรวมสถาบันอุดมศึกษาทั้งสองเกิดผลการผลิตบริการ อุดมศึกษาให้มีลักษณะหลากหลาย (Product Differentiation) การพัฒนาองค์ความรู้และการ จัดการเรียนการสอนในลักษณะสหวิทยาการทำได้ง่ายขึ้น

ประการที่สาม การควบรวมสถาบันอุดมศึกษาทั้งสองช่วยเพิ่มศักยภาพทาง วิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการวิจัย

อภิมหาวิทยาลัย อันเกิดจากการควบรวม Manchester University กับ UMIST จะผงาดขึ้นมาแข่งขันกับสามเหลี่ยมทองคำ (Golden Triangle) อันประกอบด้วยมหาวิทยาลัย ลอนดอน มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด และมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ อภิมหาวิทยาลัยแห่งใหม่จะมี นักศึกษา 34,000 คน คณาจารย์และพนักงาน 9,000 คน และมีรายได้มากกว่า 420 ล้านปอนด์ สเตอริงต่อปี

การควบรวม Manchester University กับ UMIST มีใช่อภิมหาวิทยาลัยหนึ่งเดียว ในสหราชอาณาจักร ในปัจจุบันมีความเคลื่อนไหวในการควบรวมสถาบันอุดมศึกษาต่างๆใน สหราชอาณาจักรหลายต่อหลายสถาบัน (ดูตารางที่ 1) เป้าประสงค์หลักของการสถาปนา Super University อยู่ที่การเพิ่มพูนศักยภาพในการแข่งขัน เพราะสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งล้วนต้องแข่ง กันแย่งชิงนักศึกษา (เพื่อให้ได้งบประมาณจากรัฐบาล และมีรายได้จากการเก็บค่าบริการ อุดมศึกษา) และแย่งกันแย่งชิงเงินอุดหนุนการวิจัย

การสถาปนา Super University ในกรณีส่วนใหญ่มีเข็มมุ่งอยู่ที่ความอยู่รอดทาง การเงิน กรณีส่วนน้อยเท่านั้นที่ต้องการสถาปนา World-Class University การควบรวม Manchester University กับ UMIST เข้าข่ายกรณีหลัง เพราะทั้งสองสถาบันมีฐานะเป็น มหาวิทยาลัยชั้นนำก่อนการควบรวมอยู่แล้ว

แผนการควบรวม Imperial College (IC) กับ University College London (UCL) มีเข็มมุ่งในการสถาปนา World-Class University เช่นกัน ทั้ง IC และ UCL ต่างสังกัด มหาวิทยาลัยลอนดอนเหมือนกัน มหาวิทยาลัยลอนดอนมีลักษณะเป็น Federal University ประกอบด้วยสถาบันอุดมศึกษาหลายสิบสถาบัน แต่ละสถาบันมีการบริหารและการจัดการศึกษา เป็นอิสระแยกออกจากกัน กล่าวอย่างย่อๆก็คือ มหาวิทยาลัยลอนดอนเป็นสหมหาวิทยาลัย Imperial College มีชื่อเสียงทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมตลอดจนวิทยาการการ จัดการ University College London เป็นสถาบันอุดมศึกษาเก่าแก่รองจากออกซฟอร์ดและ เคมบริดจ์ (ก่อตั้งปี พ.ศ. 2369) หากแผนการควบรวมประสบผลสำเร็จ อภิมหาวิทยาลัยแห่งใหม่นี้ จะเป็นคู่แข่งที่น่ากลัวของออกซฟอร์ดและเคมบริดจ์ในด้านการวิจัยและพัฒนา (R&D)

แต่การสถาปนาอภิมหาวิทยาลัยอาจไม่ช่วยเพิ่มพูนประสิทธิภาพการผลิต หากขนาดของมหาวิทยาลัยใหญ่โตเทอะทะจนอึดอัด ค่าถามพื้นฐานมีอยู่ว่า ขนาดอุดมภาพ (Optimal Size) ของมหาวิทยาลัยอยู่ที่ระดับใด

ตารางที่ 1

การควบรวมสถาบันอุดมศึกษาในสหราชอาณาจักร

สถาบันอุดมศึกษาที่มีแผนการควบรวม	ความก้าวหน้า
Imperial College University College London	ฝ่ายบริหารทั้งสองสถาบันบรรลุข้อตกลงในเดือนตุลาคม 2545 แต่มีแรงต่อต้านภายในสถาบัน
University of North London London Guildhall	เริ่มเจรจาปี 2544 มีแผนที่จะควบรวม University of East London ในภายหลัง
North East Wales Institute Bangor University	เริ่มเจรจาปี 2545 หากบรรลุข้อตกลง จะกลายเป็นอภิมหาวิทยาลัยในแคว้นเวลส์ตอนเหนือ
University of Glamorgan University of Wales Institute	เริ่มเจรจาเดือนธันวาคม 2544 หากบรรลุข้อตกลง จะมีการควบรวมในเดือนสิงหาคม 2547 และกลายเป็นมหาวิทยาลัยที่ใหญ่ที่สุดในแคว้นเวลส์
Heriot Watt University Edinburg College of Art	มีการเจรจาในปี 2543 แต่ไม่บรรลุข้อตกลง ทั้งสองสถาบันตั้งอยู่ในนครเอดินบะระ สกอตแลนด์